

Brussel, 27 Januari 2020

Dames en heren leden van het Parlement,

Mevrouw de Eerste Minister,

Mijnheer de Minister van Pensioenen,

Mevrouw de Minister belast met Armoedebestrijding en Gelijke Kansen,

Mijnheer de Minister van Telecommunicatie en Post,

De inkomensgarantie voor ouderen (IGO) is een uitkering die automatisch wordt toegekend aan mensen boven de 65 jaar wiens inkomen te laag is om in hun levensonderhoud te voorzien. **Een zorgwekkende evolutie is dat sinds enkele jaren dit recht aan steeds meer en strengere beperkingen onderworpen wordt.**

Het verblijven op het Belgisch grondgebied is één van de verplichtingen om beroep te kunnen doen op de IGO. Er is echter altijd een duidelijk kader geweest om reizen naar het buitenland onder bepaalde voorwaarden mogelijk te maken. Dit kader heeft men de laatste jaren steeds verder ingeperkt. Tot voor kort werd de begunstigde per post een verblijfsbewijs toegestuurd. De begunstigde moest dan binnen 35 dagen na ontvangst deze laten invullen door zijn of haar gemeente en vervolgens terugsturen naar de Federale Pensioendienst (FPD). Als dit niet tijdig gebeurde dan werd de betaling van de IGO opgeschort. Vervolgens werd deze antwoordtermijn ingekort van 35 tot 21 **dagen. Het nieuwe Koninklijk Besluit van 30 maart 2018**, dat sinds 1 juli 2019 van toepassing is, gaat nog verder. **Het beperkt de bewegingsvrijheid van de begunstigde, nu ook op het Belgisch grondgebied**, en verscherpt de controleprocedure. In de praktijk wordt de reactietijd voor het terugsturen van het verblijfsbewijs bovendien verkort tot vijf dagen (na aflevering van dit controledocument door de postbode).

De nieuwe procedure, die door het KB van 30 maart 2018 werd ingevoerd, geeft aanleiding tot tal van problemen.

Samenvattend kan worden gesteld dat er zich heel wat onrechtmatigheden en problemen voordoen in het kader van de nieuwe procedure. Deze brengt bovendien een aanzienlijk aantal **ongerechtvaardigde praktische nadelen** met zich mee. De zeer beperkte tijd om de afgifte van het controledocument op te volgen (die zelfs korter is dan voor een aangetekende brief), zet **de IGO-begunstigden en de postbodes, die reeds te kampen hebben met moeilijke werkomstandigheden, onder druk**. De vele klachten die La Ligue des droits Humains en de ondertekenaars hierover ontvangen hebben, illustreren de verschillende perverse effecten: stress voor de begunstigten die wachten op de postbode en hun woning niet meer durven verlaten, aangetast imago van de postbode die als controleur wordt aanzien, verlies van de nauwe band met de openbare dienst, de teloorgang van de sociale rol van de postbode en natuurlijk de veel onterechte opschortingen van uitkeringen (van mensen die effectief thuis waren of zich op het Belgisch grondgebied bevonden).[1]

We gaan hier dieper in op een aantal van de belangrijkste problemen die de nieuwe procedure met zich meebrengt.

* * *

1° De nieuwe procedure wordt voorgesteld als een manier om ervoor te zorgen dat de begunstigde zich niet steeds meer naar het gemeentebestuur moet begeven, zoals vroeger ook het geval was. Wij zijn uiteraard voorstander van procedures die het oudere mensen zo gemakkelijk mogelijk maken en waarbij onnodige verplaatsingen vermeden worden. Dit vermeend voordeel weegt echter niet op tegenover de nadelen die de nieuwe procedure met zich meebrengt. We denken hierbij aan de rechtsonzekerheid en de extra rompslomp die er voor de begunstigde bijkomt, om nog maar te zwijgen van de schendingen van de grondrechten die door de nieuwe procedure mogelijk gemaakt worden. We vinden het onder meer stuitend dat door het KB zelfs verplaatsingen op het Belgisch grondgebied in bepaalde gevallen voorafgaand gemeld moeten worden aan de FPD. Deze verplaatsingen worden hierdoor in de praktijk tot een minimum herleid. Voortaan moeten begunstigden die moeilijkheden willen vermijden, er eigenlijk ook voor zorgen dat ze niet langer dan 4 dagen afwezig zijn. Zo kunnen ze, indien nodig, tijdig reageren wanneer ze een verblijfsbewijs in de brievenbus krijgen. In dit opzicht vormt het KB een onaanvaardbare inbreuk op de bewegingsvrijheid van de persoon op Belgisch grondgebied. Aangezien deze maatregel er in beginsel op gericht is om het eigenlijk verblijf en de duur ervan in het buitenland te controleren, kunnen we niet anders dan besluiten dat deze beperkingen om zich vrij te verplaatsen op het Belgisch grondgebied een duidelijke schending van het evenredigheidsbeginsel inhouden.

2° Het KB van 30 maart 2018 werd aangenomen zonder enig verslag aan de Koning. Er is voorafgaand geen studie uitgevoerd die het vermeende aandeel van domiciliefraude door begunstigden van de IGO aantoonde. Ook de (on)doeltreffendheid van de reeds bestaande controlemaatregelen werd niet in kaart gebracht.

3° Het nieuwe KB voorziet in de afgifte van een "controledocument" aan de hoofdverblijfplaats van de begunstigde (of aan de eigenlijke tijdelijke verblijfplaats in België die voorafgaand aan de pensioendienst moet worden meegedeeld in geval dat de begunstigde meer dan 21 opeenvolgende dagen op een andere plaats verblijft dan zijn gewone adres). In geval van afwezigheid worden er binnen een termijn van 21 kalenderdagen nog twee pogingen ondernomen om het controledocument af te geven. Als de begunstigde bij de derde en laatste poging nog steeds afwezig is, wordt een verblijfsbewijs in zijn of haar brievenbus achtergelaten. (Artikel 3 § 4 van het KB).

Deze controleopdracht werd door een openbare aanbestedingsprocedure toegekend aan BPOST. Het zijn de postbodes van BPOST die deze controleopdracht moeten uitvoeren, ondanks het feit dat zij niet beëdigd zijn en ook geen sociale inspecteurs zijn zoals bepaald door het Sociaal Strafwetboek. De vaststellingen van de postbode hebben dus in principe geen bijzondere bewijskracht. Bovendien zijn de wettelijke waarborgen van het Sociaal Strafwetboek niet van toepassing op de uitwisseling van informatie met de FPD die plaatsvindt op basis van de vaststellingen door de postbode. We constateren echter dat de vaststellingen van de postbodes in het kader van deze regeling wel een bijzondere juridische draagwijdte krijgen. De schorsing van de IGO, die voornamelijk strafrechtelijk van aard is, vindt immers plaats omdat de postbode heeft vastgesteld dat de begunstigde afwezig was. De schorsing werkt bovendien met terugwerkende kracht volgens de datum waarop de postbode zich voor het eerst gemeld heeft. **De begunstigden van de IGO worden dus gediscrimineerd ten opzichte van andere verzekerden die in voortkomend geval wel beroep kunnen doen op de garanties van het Sociaal Strafwetboek.**[2]

4° De nieuwe procedure zorgt voor een grote bron van rechtsonzekerheid voor de begunstigde. Dit komt onder meer omdat de vaststellingen van de postbode geen bijzondere bewijskracht hebben. Ook het feit dat de overeenkomst tussen BPOST en de FPD aan de postbode verbiedt

om een bericht achter te laten bij zijn of haar eerste 2 pogingen om de persoon te controleren draagt hiertoe bij.

Het verbod op het achterlaten van een bericht bij afwezigheid betekent dat de begunstigde niet kan nagaan wanneer de postbode is langsgekomen, of de postbode zich daadwerkelijk aan de juiste adres heeft gemeld en wat de reden was waarom er niet werd opgedaan. Onder deze omstandigheden is de kans reëel dat de eerste twee pogingen niet daadwerkelijk hebben plaatsgevonden. Ook de effectieve afgifte van het verblijfsbewijs in geval van afwezigheid bij de 3de poging kan niet gecontroleerd worden indien de persoon deze niet in zijn of haar brievenbus heeft gevonden. Ten slotte blijkt de controleprocedure door de postbode onuitvoerbaar te zijn wanneer de persoon dakloos is of over een referentieadres beschikt. In deze gevallen kan de procedure alleen maar leiden tot een automatische opschorting van de IGO.

Het lijkt er dus op dat het KB in strijd is met de meest elementaire beginselen van behoorlijk bestuur. Sommige begunstigten van de IGO zullen immers worden gesanctioneerd op basis van vaststellingen, die buiten hun medeweten gedaan zijn door personen die hiervoor niet beëdigd zijn. Bovendien krijgt de begunstigde niet de mogelijkheid om gehoord te worden of om zich te verdedigen. In de praktijk lijkt het erop dat wanneer het verblijfsbewijs niet binnen 5 werkdagen verzonden wordt naar de FPD, er nog een mogelijkheid is om de zaken in der minne te regelen. De begunstigde kan, en we citeren hierbij een document van de FPD dat naar de gesanctioneerde persoon verzonden wordt, "elementen van bewijs, zoals medische documenten die de data van de raadplegingen met een arts bewijzen, bewijs van ziekenhuisopname, ..." aan de FPD bezorgen. Deze mogelijkheid is echter onvoldoende om te compenseren dat de begunstigde, alvorens te worden gesanctioneerd, niet de gelegenheid krijgt om voorafgaand zijn argumenten naar voren te brengen.

De procedure is dermate ondoorzichtig en onbillijk dat IGO-begunstigten, in theorie, geen andere keuze hebben dan naar de rechter te stappen om na te gaan of de procedure volledig werd nageleefd. Men moet er echter rekening mee houden dat het hier om een bijzonder precaire groep in onze samenleving gaat die weinig vertrouwd is met juridische procedures. De kans dat zij hun rechten zullen afdwingen via gerechtelijke weg is zeer gering. Het KB draagt er op die manier dus tot bij dat mensen hun rechten niet zullen laten gelden (non-take up van rechten), wat in strijd is met artikel 23 van de Grondwet. Dit is een belangrijke achteruitgang in de sociale bescherming van de meest kwetsbare ouderen.

5° Zoals eerder aangegeven, bepaalt het KB dat de begunstigde vanaf de datum wanneer het verblijfsbewijs na drie "afwezigheden" is afgeleverd, zich **binnen de vijf werkdagen** moet melden bij het gemeentebestuur om zijn/haar aanwezigheid op het grondgebied te laten bevestigen. Binnen deze termijn moet het ingevulde verblijfsbewijs ook aan de FPD bezorgd worden (artikel 3 § 4 van het KB). Deze nieuwe periode van vijf dagen, wat voordien 21 dagen was, **is een grote misstap**. Het is immers mogelijk dat de persoon zich op het Belgisch grondgebied bevindt en voor een zeer korte periode niet thuis is waardoor hij of zij voor deze korte periode zijn/haar post niet kan controleren en niet naar het gemeentebestuur kan gaan om zo het document tijdig te kunnen terugsturen.

Ook blijkt dat **de termijn van 5 werkdagen** waarbinnen de begunstigde het verblijfsdocument door de gemeente moet laten valideren en naar de FPD moet sturen, omwille van zijn korte duur, onwettig is: deze termijn is niet in overeenstemming met artikel 11 van de wet van 11 april 1995 tot vaststelling van het handvest van de sociaal verzekerde. Uit deze bepaling volgt **dat pas na een maand** juridische consequenties kunnen worden getrokken uit het feit dat een persoon, die

sociaal verzekerd is, ondanks een rappel, in gebreke is gebleven om informatie te verstrekken die de instelling in staat stelt om zich uit te spreken over de rechten van de persoon.

* * *

Naast deze specifieke problemen die de nieuwe procedure met zich meebrengt, willen wij ook wijzen op meer algemene tekortkomingen met betrekking tot de IGO. **Zo beschermt de IGO personen met een zeer laag pensioen niet tegen armoede.** Het bedrag dat door de IGO aan de persoon in kwestie wordt toegekend is nog steeds onvoldoende om zijn / haar inkomen boven de armoedegrens te tillen. [3] De toegang tot de IGO wordt bovendien beperkt door de toenemende voorwaardelijkheid, een tendens die reeds voor het KB van 30 maart 2018 werd ingezet en die door deze nieuwe regeling nog verder versterkt wordt. Door als maar meer voorwaarden aan de IGO te koppelen wordt **het voor de begunstigten moeilijker en in sommige gevallen zelfs onmogelijk om hun rechten te doen gelden.** Tenslotte worden IGO-begunstigden **gediscrimineerd ten opzicht van andere gepensioneerden** wiens financiële middelen zich boven de IGO-drempel bevinden. Terwijl andere gepensioneerden vrij zijn om te gaan en te staan waar zij willen (in België en het buitenland), wordt de bewegingsvrijheid van IGO-begunstigden in het buitenland, maar nu zelfs ook op Belgisch grondgebied, ernstig ingeperkt. Een familiebezoek of een uitstap naar zee zijn hierdoor bijvoorbeeld geen vanzelfsprekendheid meer, enkel en alleen omdat men over een zeer laag inkomen beschikt. We stellen ons ernstig vragen bij **het signaal dat hier door de overheid en de samenleving in haar geheel gegeven wordt door kwetsbare ouderen op een dergelijke onheuse manier te behandelen op basis van de grootte van hun inkomen.**

Het gaat hier niet of minder dan om **de jacht tegen de sociale fraude** waarbij de slinger veel te ver is doorgeslagen. Er is een massale aanval ingezet op een groep van onze oudere bevolking die zich in een precaire situatie bevindt en die gediscrimineerd wordt ten opzichte van andere gepensioneerden. **In januari 2020**, deze maand, heeft de Minister voorzien dat er **een evaluatie door de FPD** wordt uitgevoerd op basis van de ontvangen klachten. Wij willen hierbij nogmaals onderstrepen dat het KB van 30 maart 2018 onrechtmatige beperkingen invoert en een verregaande, omslachtige controle oplegt. Bovendien kan de FPD noch alle vragen en antwoorden in een billijk tijdsbestek behandelen, noch onrechtmatige schorsingen tijdig rechtzetten. Wij willen hierbij ook benadrukken dat het de bevoegdheid is van de parlementsleden om een correcter wetgevend kader m.b.t. de toekenning van de IGO te creëren.

Wij roepen op **dat het KB van 30 maart 2018 zo snel mogelijk wordt ingetrokken.** We zullen onze boodschap ook rechtstreeks overmaken aan de Minister van Pensioenen, wie wij hopen te ontmoeten tijdens **onze actie op 17 februari aan zijn kabinet.**

Hoogachtend,

ABBV-FGTB, ACOD post, ACV-Transcom Bpost (Brussel & Pajottenland), Aksent asbl, Belgisch Netwerk Armoedebestrijding, Brussel forum tegen ongelijkheid, Collectief solidariteit tegen uitsluiting, Diogene, Dokters van de Wereld België, Federatie van de Bicommunautaire Maatschappelijke Diensten vzw, Federatie van medische huizen, Gang des Vieux en Colère, LD³ vzw (Forum, Het Anker en Miro LDC), Liga Voor Mensenrechten vzw, Ligue des Droits Humains, Modus vivendi, Netwerk Tegen Armoede, OKRA, Pensioencommissie van de CGSP-ACOD ALR-LRB/Bru, Samenlevingsopbouw, Socialistische Mutualiteiten, Waals armoedebestrijding netwerk, Welzijnszorg vzw, Wijkhuis Chambéry, ...

[1] Volgens de eerste cijfers van de FPD vonden 1072 schorsingen plaats over een periode van 2 maanden, d.w.z. voor 7% van de 16.000 uitgevoerde controles. Er zijn geen cijfers beschikbaar gemaakt over de uitkeringen die met terugwerkende kracht werden toegekend op basis van het bewijs van aanwezigheid op het grondgebied dat door de begunstigde geleverd werd (maar waarbij de begunstigde niettemin in een situatie van onzekerheid en "overleven" heeft verkeerd in afwachting van een eventueel retroactief herstel van de toekenning van zijn/haar uitkering).

[2] Vanzelfsprekend steunen wij niettemin een aanpak die het mogelijk maakt om banen binnen BPOST te behouden en te creëren, zonder dat dit gepaard gaat met onrechtmatige controles, zoals bij deze regeling het geval is.

[3] De armoededrempel is gelijk aan 60% van het nationaal mediaan beschikbaar huishoudinkomen na sociale transfers (sociale zekerheids- en bijstandsuitkeringen). Deze armoededrempel wordt aangepast aan de samenstelling en grootte van het huishouden. Voor een alleenstaande lag de Belgische armoededrempel in 2018 op 1.187 euro per maand, voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen op 2.493 euro per maand.